

впровадження тренінгів та ділових інтерактивних ігор у сферу управління персоналом організації.

Література. 1. *Маслова В. М.* Управление персоналом. Москва: Юрайт. 2013. С. 492. 2. *Вартанова О. В., Скляр Є. П.* Компетенція персоналу : теоретичне визначення та складові. Актуальні питання теорії і практики менеджменту. Луганськ: СНУ ім. В. Даля. 2010. С. 274–276. 3. *Романовський О. Г.* Бізнес-лідерство і когнітивні якості : Навчальний посібник. Київ: ДП «НВЦ» Пріоритети». 2016. С. 40. *Книш А. Є.* Емоційний інтелект лідера у сфері бізнесу: Навчальний посібник. Київ: ДП «НВЦ» Пріоритети». 2016. С. 40. 4. *Равен Дж.* Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Пер. с англ. Москва: Когито-Центр. 2002. С. 396. 5. *Спенсер-мл. Л. М., Спенсер С. М.* Компетенции на работе / Пер. с англ. М. : НРРО. 2005. С. 384.

Черкашин А. І., Осьмініна К. С.
м. Харків, Україна

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

В умовах глобальних соціальних змін на шляху до євроінтеграції, переходу на європейські освітні стандарти якості, особливої актуальності набувають інноваційні процеси в Україні, спрямовані на оновлення суспільного життя, стабілізацію соціально-економічної ситуації, модернізацію освіти. Висуваються принципово нові вимоги до особистості майбутнього фахівця. На сучасному етапі розвитку людства існує загальна тенденція глобалізації у всіх сферах соціальної взаємодії, що потребує певних змін у розвитку майбутнього фахівця та його лідерського потенціалу, зміст якого включає в себе не тільки лідерські якості, а й уміння, навички та інші характеристики ефективного лідерства. Д. Леонт'єв вважає, що потенціал людини являє собою «універсальну характеристику системної організації особистості, що включає в себе психологічне здоров'я, зрілість і успішність діяльності суб'єкта» [3]. Потенціал є якоюсь можливістю,

силою, що включає в себе джерела і засоби, які можуть бути використаними для вирішення будь-якого завдання, досягнення певної мети. Традиційно потенціал людини розглядається як можливості, резерв організму, як її внутрішню спрямованість на досягнення поставленої мети. Різні види потенціалу особистості розглядаються дослідниками, як правило, в категоріях можливого й дійсного, як динамічна особливість людини, яка розкривається через сукупність її ключових характеристик, за допомогою яких здійснюється його оцінка [2].

Досить важливою характеристикою лідера є його емоційний потенціал – здатність управляти своїми емоціями, почуттями, відчувати і розуміти почуття інших людей, особливо, дітей. Людина може мати першокласну підготовку, гострий розум і постійно генерувати нові ідеї, але за відсутності емоційного інтелекту вона все одно не стане лідером. Складниками емоційного інтелекту є самосвідомість, самоконтроль, мотивація, емпатія та соціальні навички. Мати ці якості – означає розуміти власний і чужий емоційний стан, причому настільки добре, щоб вести за собою людей до досягнення спільних цілей. Р. Фрейджер, Д. Фейдімен до лідерських якостей відносять: цілісність, енергію, стійкість до стресу, самовпевненість, внутрішній контроль, емоційну зрілість, мотивацію до влади, орієнтацію на досягнення успіху, потребу в афіляції. Також Важливим є компетентність у спілкуванні, вона передбачає розвиток адекватної орієнтації людини у самій собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації і завданні [4].

Аналіз поглядів вчених щодо визначення поняття «якості особистості» свідчить, що в них домінує його трактування як цілісної інтегральної характеристики, до структури якої входять: психічні процеси (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява, увага, емоційно-вольова сфера); властивості (темперамент, характер, здібності); стани, спрямованості (потреби, мотиви, інтереси, світогляд, переконання). У той же час, дослідникам не вдалося виділити абсолютних рис, завдяки яким людина стає лідером. Успішність становлення індивіда як лідера залежить від його здатності виявити потрібні якості, і, перш за все, вміння й навички у відповідних ситуаціях.

Досягненню реальних цілей вищої освіти допомагає залучення студентів у таку аудиторну і позааудиторну навчальну діяльність, в якій здатності лідера можуть бути максимально виявлені і розвинені. Дослідження за цією проблематикою показують, що уявлення про

лідерство формуються у студентів більше на основі особистісного досвіду (включення в лідерство або спостереження за іншими лідерами), ніж, наприклад, під впливом соціальних умов, тому часто образ лідерства має характер стереотипу. Зазначимо, що формування лідерських якостей майбутніх фахівців передбачає створення відповідних сприятливих умов, спрямування діяльності студентів на розвиток мотивації бути лідером, розширення знань про лідерство, розвиток та включення лідерських умінь, дотримання стійкої лідерської позиції, навіть під впливом негативних життєвих явищ.

Професійна підготовка майбутнього фахівця має полягати у розв'язанні системної цілісності таких трьох завдань. По-перше, це має бути виявлення потенційних лідерів. По-друге, це формування й забезпечення належного рівня їх професійної і соціальної компетентності. По-третє, це розвиток як професійно і соціально значущих, так і специфічно-лідерських особистісних рис і якостей та формування лідерської позиції. Належної ефективності розв'язання цих завдань можна досягти тільки при застосуванні системного підходу як до організації, так і особливо до практичної реалізації цілісного освітнього процесу [3].

Можна зробити висновки, що через активний розвиток технологій сучасного світу, лідерство як соціальний феномен займає важливу роль у формуванні майбутнього фахівця, тому що формування лідерських якостей важливо не тільки для управління людьми, а й для створення позитивного психологічно-соціального клімату. Також сьогодні замало тільки природних лідерських якостей людини, їх можна і потрібно розвивати. Лідерами не народжуються, а стають. Тому важливим завданням системи освіти, насамперед, вищої школи, постає виявлення потенційних лідерів та організація наступного цілеспрямованого їх професійного та особистісного розвитку.

Література. 1. Бендас Т. В. Психология лидерства. Санкт-Петербург: Питер. 2009. С. 448. 2. Гура Т. В. Лідерський потенціал як важлива складова педагогічної культури викладача технічного університету. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2015. Вип. 44. 3. Формування лідерської позиції майбутніх інженерів у закладах вищої технічної освіти / О. Г. Романовський, Т. В. Гура, С. М. Резнік, Ю. І. Панфілов, А. І. Черкашин, І. В. Костира, В. В. Бондаренко / За заг. ред.

О. Г. Романовського. Харків: НТУ «ХПІ». 2018. С. 195. 4. *Pinko I. B.* Дослідження лідерських якостей у студентів технічних університетів: результати експерименту. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : Зб. наук. пр. Запоріжжя: КПУ. 2015. Вип. 40 (93). С. 481–487. 5. *Черкашин А. І., Пономарьов О. С.* Особистісний розвиток лідера у процесі виховання. Теорія і практика сучасної психології. Запоріжжя: ЗНУ. 2019. №5. Том 2. С. 121–127.

Черкашин А. І., Терещенко К. Р.
м. Харків, Україна

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ – ЛІДЕРІВ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сьогодні професія психолога займає головну роль у тих сферах діяльності, в яких особистісні якості вважаються важливими інструментами. Саме за допомогою розвитку як професійних, так і особистісних якостей психолог ефективно взаємодіє зі своїми клієнтами. В освітньому процесі під час фахового розвитку особистості студентів-психологів стає важливим вміння викладачів вчасно вбачати існуючі в них складності у взаємодії з іншими та в розумінні самих себе. Необхідно надавати психологічну допомогу майбутнім професіоналам під час їх професійного становлення, яке активно здійснюється під час навчання у закладах вищої освіти.

Ураховуючи ці фактори, потрібно розуміти, що не тільки добре сформовані знання, уміння та навички необхідні для студентів-психологів, але також і певні особистісні якості, які будуть добре сприяти досягненню ними максимальних результатів у майбутньому [1]. Саме через це ми маємо розуміння, що однією з найголовніших якостей психолога є добре розвинений емоційний інтелект.

Поняття емоційний інтелект унікально поєднує в собі безліч здібностей особистості, які вважаються найнеобхіднішими якостями майбутнього психолога-лідера, наприклад: вміння управляти чужими емоціями, розуміти емоції інших людей, адекватно сприймати власні